

TÜRKİYE

Anlaşma durumu	
Mayın Yasağı Anlaşması	Taraf Devlet Madde 5 son tarih: 1 Mart 2022 Planlandığı gibi ilerlemiyor
Mayın eylemi yönetimi	
Ulusal mayın eylemi yönetimi aktörleri	Türkiye Milli Mayın Faaliyet Merkezi (MAFAM)
BM	BM Kalkınma Programı (UNDP), doğu sınırlarındaki mayın temizleme operatörlerini yönetmekte, kalite kontrolü yapmakta, MAFAM'ın kapasite geliştirmesine destek sunmaktadır.
Mayın eylemine ilişkin yasal mevzuat	Milli Mayın Merkezi'nin kurulması ve bazı yasalarda değişiklik yapılması hakkındaki 6586 sayılı yasa, Ocak 2015 tarihinde kabul edilmiştir.
Mayın eylemine ilişkin stratejik plan	2018-2020 yıllarına ilişkin yürütülecek stratejik mayın eylem plan taslağı henüz kabul edilmemiştir
Mayın eylemi standartları	Uluslararası Mayın Eylemi Standartları temelinde oluşturulmuş geçici standartlar
2017 yılındaki operatörler	Türk silahlı kuvvetleri Denel MECHAM (MECHAM) ile ulusal taşeron şirket Altay RPS-Patlayıcı Mühendislik Hizmetleri (kalite güvencesi ve kontrolü)
Temmuz 2018 tarihi itibarıyla kirlenme durumunun boyutu	
Karamayınları	164km ² CHA in addition to 701 SHAs (extent unknown) Extent of contamination: massive
Misket bombaları artıkları	Yok
Diğer ERW kirlenmesi	Kirlenme IED'leri de kapsar
2017'de serbest bırakılan alan	
Karamayınları	0.82km ² temizlendi, 0.07km ² serbest bırakıldı ve 7.5km ² iptal edildi. 26 bin 381 antipersonel mayını ve 29 anti araç mayını imha edildi (2016 sonuçlarını içermektedir)
ilerleme	
Karamayınları	İran sınırı boyunca AB Doğu Sınır Mayın Temizleme projesi kapsamında yapılan proje çalışmalarının Birinci Aşaması 2017 yılında bitirildi. İkinci Aşama Mayıs 2018 tarihinde başlayacak. Mayın temizleme işlemi, Suriye sınırı boyunca Sınır Güvenliği Gözetimi Sistemi'nin güvenli bir biçimde kurulması için yapılmaktadır. Bitirildiğinde, Suriye sınırının planlı bir şekilde mayından arındırılmasının başlanmasına imkan sağlayacaktır. 2017 yılında güneydoğu/İrak sınırı boyunca ve sınır olmayan bölgelerde herhangi bir temizleme faaliyeti gerçekleştirilmemiştir.

Not: CHA = teyit edilmiş riskli alan; SHA = mayın olduğundan şüphelenilen riskli alan; ERW =savaşta arta kalan patlayıcılar; IEDs = geliştirilmiş patlayıcı cihazlar; UXO = patlamamış mühimmat.

Kirlenme

Türkiye Cumhuriyeti, antipersonel ve anti araç mayınları ile geliştirilmiş patlayıcı cihazlar (IED'ler) tarafından kirlenmiş haldedir. Aşağıdaki tablodan da görüleceği üzere, ülkede mayınlarla kirlenmiş halde bulunan 164km²'lik, 3.061 adet teyit edilmiş riskli alan (CHA) bulunmaktadır. Ayrıca 701 bölgenin de mayınlarla döşeli olduğundan şüphelenilmektedir. Ancak bu alanın büyüklüğü ve burada bulunan mayın sayısının tespit edilmesi gerekmektedir.¹ Böylece mayınlardan kirlenmiş halde bulunan alanların oldukça büyük bir alana denk geldiği söylenebilir.

Bu rakamlar, 2016 yılındaki kirlenme düzeyine göre bir düşüşü temsil etmektedir. 2016 yılında 3.080 olduğu bildirilen riskli alan (CHA), toplam 177 km²'lik bir alanı kapsamıştır.² 2017 yılının sonu itibarıyla, mayınlı olduğundan şüphelenilen alana ilişkin bir değişiklik kaydedilmemiştir.

Türkiye'deki antipersonel mayınların büyük bir çoğunluğu, sınır boylarında bulunmaktadır. Mayınlar 1955-1959 yılları arasında tüm Suriye sınırı boyunca; 1992-1995³ yılları arasında Ermenistan, İran, ve Irak sınırlarında ve ayrıca Azerbaycan sınırında döşenmiştir.⁴ Türkiye'ye göre, Bulgaristan ve Yunanistan'la olan batı sınırları ve Gürcistan sınırlarında mayın bulunmamaktadır.⁵ Ayrıca mayınlar askeri tesislerin etrafına da döşenmiştir.⁶

Bölge temelinde kirlenme (2017 sonu itibarıyla)⁷

Bölge	CHA'lar	Alan (m ²)	CHA'larda antipersonnel mayın sayısı	CHA'larda anti araç mayını sayısı	SHA'lar	Alan (m ²)
Suriye sınırı	1,301	139,040,431	413,117	194,649	84	Unknown
Irak sınırı	596	2,862,835	79,017	0	373	Unknown
İran sınırı*	455	17,974,376	171,844	0	38	Unknown
Ermenistan sınırı	42	1,097,077	20,275	0	0	0
Sınır olmayan bölgeler	667	3,107,849	34,410	0	206	Unknown
Toplam	3,061	164,082,568	718,663	194,649	701	Unknown

Not: AP = antipersonnel mayın; AV = anti araç mayını.

* Mayınlı arazinin bir kısmı Azerbaycan sınırıyla örtüşmektedir.

Devlet güçleri, 1984-1999 yılları arasında Kürdistan İşçi Partisi (Partiya Karkerên Kurdistan, PKK) ile

¹ Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2017), Form D.

² Ibid.; and email from Lt. Col Halil Şen, TURMAC, 21 June 2017.

³ Mine Ban Treaty Article 5 deadline Extension Request, 29 March 2013, pp. A-1 and A-5.

⁴ Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2017), Form D.

⁵ Statement of Turkey, Mine Ban Treaty Intersessional Meetings, Standing Committee on Mine Action, Geneva, 23 May 2012; and Mine Ban Treaty Article 5 deadline Extension Request, 29 March 2013, p. A-1.

⁶ Mine Ban Treaty Article 5 deadline Extension Request, 29 March 2013, pp. A-1 and A-5.

⁷ Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2017), Form D.

yaşanan çatışma sürecinde ülkenin güneydoğusuna mayın döşemiştir. Dışişleri Bakanlığı'na göre, bu mayınlar 1998 yılından bu yana giderek artan bir şekilde temizlenmiştir.⁸ Türk silahlı kuvvetleri tarafından döşenen mayınlara ek olarak, devlet dışı silahlı gruplar da mayın ve IED'ler döşemiş ve bu durum temizleme sürecini daha karmaşık hale getirmiştir.⁹

Irak sınırı boyunca ve İran sınırının belli bölgelerinde bulunan mayın sayıları, tahmini bir rakamı ifade etmektedir. Bunun nedeni, Türkiye'ye göre, net hesaplamanın terör etkinlikleri tarafından engellenmesi ve teyit edilmemiş mayınlı alanların varlığıdır. Ek olarak, Suriye sınırı boyunca yukarıda verilen rakamlardan daha az mayın bulunması beklenmektedir. Bunun nedeni kaçakçılar tarafından mayınların yerinden çıkarılmış olması ve kırsal alanlarda çıkan söndürülmesi güç yangınlar nedeniyle mayınların infilak etmiş olma olasılığıdır.¹⁰

Türkiye'de bulunan kirlenme sorunu, hem insani hem de iktisadi etkilere sahiptir. Suriye sınırında bulunan mayınlı arazilerin yüzde 80'lik bir kısmı ekilebilir arazi üzerinde bulunmakta ve kullanılamamaktadır. Besi hayvancılığına yönelik risk, özellikle çitlerin tahrip olduğu yerlerde yüksek düzeydedir. Mayınlı arazilerde ayrıca kalkınma etkinliklerine erişim konusunda engeller ortaya çıkmıştır.¹¹

Kuzey Kıbrıs

Türkiye'nin Madde 5 temizleme yükümlülüğüne ilişkin orjinal son tarih 1 Mart 2014 idi. Taraf devletler Türkiye'ye 1 Mart 2022 tarihine kadar sekiz yıllık bir süre uzatımı hakkı tanımıştır. Ancak Türkiye Kuzey Kıbrıs'ta denetimi altında bulunan topraklardaki mayınların temizlenmesi için süre uzatım talebinde bulunmamıştır¹² (*daha fazla bilgi için Kıbrıs Mayın Eylemi profili metnine bakınız*).

Program Yönetimi

Ocak 2015 tarihinde, 6586 sayılı 'Milli Mayın Eylem Merkezi'nin kurulması ve bazı yasa maddelerinde değişiklik yapılması hakkında kanun' TBMM tarafından kabul edilmiştir. Bu yasa, 3 Şubat 2015 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yasa, Türkiye'de mayınlar ve/veya patlamamış halde bulunan mühimmatların (UXO) insani standartlar temelinde temizlenmesi işini yürütecek milli mayın eylemi merkezinin (MAFAM) işlevlerini, yetki alanını ve sorumluluklarını belirlemekte ve bu kuruma biçim verme amacını taşımaktadır.¹³ Bahsi geçen yasa, MAFAM'a temizleme faaliyeti için politika oluşturma, ilgili etkinlikleri planlama ve uygulama ve bunların uygulanmasını izleme, yerel ve yabancı kurumlarla gerekli

⁸ Response to Landmine Monitor questionnaire by Elif Comoglu Ulgen, Head, Disarmament and Arms Control Department, Ministry of Foreign Affairs, 14 July 2008.

⁹ Mine Ban Treaty Article 5 deadline Extension Request, 29 March 2013, p. A-5.

¹⁰ Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2015), Form C.

¹¹ Mine Ban Treaty Article 5 deadline Extension Request, 29 March 2013, pp. A-4 and A-7.

¹² Mine Ban Treaty Article 5 deadline Extension Request, 29 March 2013.

¹³ Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2014), "Workplan for mine clearance activities," Annex 1; and Convention on Conventional Weapons (CCW) Amended Protocol II Article 13 Report, Form A, 2015.

koordinasyon ve işbirliğini sağlama konularında yetkilendirme sunmaktadır.¹⁴

MAFAM 3 Şubat 2015 tarihinde Milli Savunma Bakanlığı'na bağlı olarak kurulmuş ve Türk Milli Mayın Eylem Merkezi (MAFAM) adını almıştır.¹⁵ Aynı yılın ağustos ayında bu kuruma bir müdür atanmıştır.¹⁶ 2016 yılı Şubat ayı itibariyle, temel çalışan kadrosu oluşturulmuş ve Merkez operasyonel olarak çalışma sürecinin ilk aşamasına gelmiştir.¹⁷ Ancak MAFAM'da, müdürlük düzeyi de dahil olmak üzere, çalışan pozisyonlarında geniş çaplı değişiklikler yaşanmıştır. 15 Ağustos 2017 tarihinde kabul edilen 694 sayılı yasa uyarınca MAFAM, Milli Savunma Bakanlığı Müsteşarlığı'na doğrudan raporlamada bulunmaktadır.¹⁸

MAFAM'ın kapasite geliştirme çabaları, UNDP, GICHD ve ulusal ortaklarla birlikte yürütülmektedir.¹⁹ Ekim 2016 tarihinde UNDP ve GICHD tarafından yapılan kapasite değerlendirmesi, MAFAM'ın ciddi kapasite açıklarının olduğunu göstermiştir.²⁰ Bu değerlendirmenin bulgularına yanıt veren Türkiye, MAFAM'ın yapısında önemli ölçüde ilerlemenin kaydedildiğini, diğer devlet kurumlarıyla daha iyi işbirliğinin sağlanması adına adımların atıldığını, kapasitenin güçlendirilmesi adına nitelikli personel alımı ve yoğun eğitim programlarının yapıldığını raporlamıştır.²¹ Sürekli iş talimatı (SİT) ve 'diğer örgütsel düzenlemeler' konusundaki gelişmeler ise hala devam etmektedir.²²

Stratejik Planlama

Türkiye'nin yürürlükte olan ulusal bir mayın eylem planı bulunmamaktadır. Böyle bir planın geliştirilmesinde yaşanan gecikmeler Kasım 2015 tarihindeki genel seçimlere ve Temmuz 2016 yılında yaşanan darbe teşebbüsüne bağlanmıştır. Haziran 2017 tarihi itibariyle, 2017-2019 yılları için stratejik bir mayın eylem plan taslağı hazırlanmış, 2017 yılı sonu itibariyle bu taslağın kabul edilmesinin beklendiği Türkiye tarafından rapor edilmiştir.²³ Ancak, Aralık 2017 tarihinde, 2018-2020 yılları için geçerli olacak ulusal bir stratejik planın Bakanlar Kurulu tarafından 2018 yılı içinde kabul edilmesinin beklendiğini bildirmiştir.²⁴ Sonrasında, Türkiye Madde 7 şeffaflık raporunda, 2019-2021 yılları için bir mayın eylem stratejik planının taslak halinde hazırlanmış olduğunu ve 2018 yılında bu taslağın Kabul edilerek Resmi

¹⁴ Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2014), "Workplan for mine clearance activities," Annex 1; and Convention on Conventional Weapons (CCW) Amended Protocol II Article 13 Report, Form A, 2015.

¹⁵ Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2014), Form F.

¹⁶ Interview with Gen. Celalettin Coban, Director, TURMAC, and Col. Ali Güngör, Mine Action Officer, Strategic Planning Branch, TURMAC, in Geneva, 18 February 2016.

¹⁷ Interview with Gen. Coban, and Col. Güngör, TURMAC, in Geneva, 18 February 2016.

¹⁸ Mine Ban Treaty Article 7 Report (for 2017), Form A.

¹⁹ Mine Ban Treaty Article 7 Report (for 2016), Form H; statement of Turkey, Mine Ban Treaty Intersessional Meetings, Committee on Enhancement of Cooperation and Assistance, Geneva, 8 June 2017; and statement of Turkey on International Cooperation and Assistance, Mine Ban Treaty Sixteenth Meeting of States Parties, Vienna, 21 December 2017.

²⁰ Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2016), Form A; and statement of Turkey, Mine Ban Treaty Intersessional Meetings, Committee on Article 5 Implementation, Geneva, 8 June 2017.

²¹ Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2017), Form A; and statement of Turkey, Mine Ban Treaty Sixteenth Meeting of States Parties, Vienna, 20 December 2017.

²² Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2017), Form A.

²⁴ Statement of Turkey, Mine Ban Treaty Sixteenth Meeting of States Parties, Vienna, 20 December 2017.

Gazete’de yayınlanmasının beklendiğini belirtmiştir.²⁵ Bu üç yıllık planın, ulusal kapasite geliştirmesi, tetkik ve mayınlı arazilerin temizlenmesi, mayın risk eğitimi sağlanması ve mayın mağdurlarına destek konularını kapsadığı belirtilmiştir.²⁶ Bu belge, Güneydoğu/Irak sınırı, Suriye sınırı ve sınır olmayan bölgelerdeki SHA ve CHA’lar için tetkik planı içermektedir.²⁷

Türkiye’nin çalışma planı, her bir bölge için planlanmış tetkik ve temizleme çalışmaları içermekte ve TMMEM ulusal mayın eylem stratejik planını kabul ettikten sonra nihai halini alacaktır. Sınır bölgelerinde devam eden araştırma ve tetkikler nedeniyle, başka revizyonların olması muhtemeldir.²⁸

Suriye Sınırı

Suriye sınırının, ülkedeki mayınların üçte ikisini barındırdığı ve geriye kalan mayınlı arazilerin yaklaşık yüzde 90’ına denk geldiği tahmin edilmektedir. Yetkililer bu alanın temizlenmesinin en kolay alan olduğunu gözlemlemişlerdir. Bunun nedeni, arazinin düz olması ve toprak erozyonu gibi nedenlerle mayınların yer değiştirmesi olgusunun minimal düzeyde kalmış olmasıdır.²⁹ Bölgedeki mayın tarlaları net bir şekilde haritalanmış, işaretlenmiş, çitlenmiş ve yerel nüfus tarafından iyi bilinmektedir.³⁰

Suriye’de devam eden silahlı çatışma nedeniyle temizleme işlemi ertelenmiştir.³¹ Bunun istisnası, Türkiye Suriye sınırı boyunca kurulması öngörülen Sınır Güvenliği Gözetim Sistemi’nin güvenli bir şekilde inşası için yapılan ve 2016 yılında başlayan mayın temizleme faaliyetidir.³² Online medya kaynaklarına göre, mayın tarlalarının arkasında ve derin hendeklerde üç metre uzunluğunda duvarlar örülmekte ve bu duvarlar dikenli tellerle ve çelik çitlerle desteklenmekte ve ayrıca gözetleme kuleleri ve askeri devriye bulunmaktadır.³³ Gözetleme sisteminin kurulmasına destek sunmak amacıyla yapılan mayın temizleme faaliyetleri, devlet dışı silahlı gruplar tarafından döşenen mayın veya diğer patlayıcı maddeleri barındırdığı teyit edilen veya bu maddeleri barındırdığından şüphelenilen alanların tetkik ve temizlenmesini de içermektedir.³⁴ Aralık 2017 tarihi itibarıyla MAFAM, Sınır Güvenliği Gözetleme Sistemi’nin Mayıs 2018’de bitirileceğini beklemektedir. Bu proje bitirildiğinde, Sınır Güvenliği Gözetleme Sistemi’nin Suriye sınırı boyunca planlanmış mayın temizleme faaliyetine imkan sağlayacağı

²⁵ Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2017), Form A.

²⁶ Ibid.

²⁷ Email from Lt.-Col. Halil Şen, TURMAC, 21 June 2017.

²⁸ Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2015), Form F; and email from Lt. Col Halil Şen, TURMAC, 21 June 2017.

²⁹ ICBL interview with Ömer Burhan Tüzel, Serhan Yiğit, and Ramazan Ercan, Ministry of Foreign Affairs and Abdullah Özbek, Ministry of Interior, Ankara, 5 May 2011.

³⁰ Statement of Turkey, Mine Ban Treaty Fifteenth Meeting of States Parties, Santiago, 29 November 2016.

³¹ Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2014), “Workplan for mine clearance activities,” pp. 3 and 8; and statement of Turkey, Mine Ban Treaty Fifteenth Meeting of States Parties, Santiago, 29 November 2016.

³² Mine Ban Treaty Article 7 Reports (for calendar years 2016 and 2017), Form A.

³³ “Walls, drones and mines: Turkey tightens border as Syria incursion deepens,” *Reuters*, 3 March 2017; and “Amid terror threats, Turkey extends its ‘Great Wall’ on Syrian border,” *Daily Sabah Turkey*, 3 January 2017.

³⁴ Email from Lt.-Col. Halil Şen, TURMAC, 21 June 2017.

bildirilmiştir.³⁵

Doğu sınırları

Mayıs 2015 tarihinde, UNDP ile yapılan ortak proje kapsamında ve İçişleri Bakanlığı denetiminde Bütünleştirilmiş Sınır Yönetimi Projesi başlatılmıştır. Bu proje, AB, Türkiye ve BM tarafından desteklenmekte ve mayından kirlenme sorunu nedeniyle ortaya çıkan insani ve sınır yönetimi sorunlarıyla ilgilenmeyi ve Türkiye'nin doğusunda mayın temizleme ve daha fazla güvenlik sağlama yoluyla sosyal ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.³⁶ Proje kapsamında, UNDP doğu sınırı boyunca mayın temizleme operatörlerini yönetmekte ve kalite kontrolü yapmakta ve MAFAM'a kapasite geliştirme konusunda destek sağlamaktadır.³⁷

Projenin Birinci Aşaması için temizleme operasyonları Haziran 2016 tarihinde başlamış ve 2017 yılı sonunda bitirilmiştir.³⁸ MECHEM'in taşeron şirket olarak ulusal operatörler adına çalıştığı bir konsorsiyumun bir parçası olarak mayın temizleme işleri Denel MECHEM (MECHEM) şirketi tarafından yapılmaktadır.³⁹ 2016 ve 2017 yıllarında toplam 3.3 km²'lik bir alan serbest bırakılmış (637,685m² temizlendi, 75,445m² düşürüldü, ve 2,583,100m² iptal edildi) 24.000'den fazla mayın imha edilmiştir. Bu rakam, 11.67 km²'lik bir alanda 189.863 antipersonel mayının imha edildiği 223 mayınlı arazide yapılan temizleme faaliyetine kıyasla dikkat çekici derecede az bir rakama denk gelmektedir.⁴⁰

Projenin İkinci Aşamasının Mayıs 2018 tarihinde başlaması beklenmekte ve 1.2 km²'lik bir alanın bu aşamayla birlikte serbest bırakılması planlanmaktadır.⁴¹

AB Doğu Sınırı Mayın Temizleme Projesi kapsamında hali hazırda temizlenmekte olan alanlar, mayın temizliği bittikten sonra bile 'sınırlı arazi' olarak kalmaya devam edecektir (yeri nedeniyle). MAFAM, maliyet, zaman ve emek verimliliğini arttırmak için tetkik ve temizleme faaliyetlerinin kuzeyden güneye doğru yapıldığını bildirmiştir. Ancak diğer bölgelerin temizlenmesi işlemi, ortaya çıkacak etkiye göre önceliklendirilmektedir.⁴²

Güneydoğu/Irak sınırı

³⁵ Interview with Col. Zaki Eren, Director of Operations Department and Acting Director of TURMAC, and Maj. Can Ceylan, Head of Quality Management Section, in Vienna, 20 December 2017.

³⁶ UNDP, "Mine Action Programming: Turkey," February 2016.

³⁷ Email from Hans Risser, UNDP Istanbul Regional Hub, 3 October 2016.

³⁸ Email from Lt.-Col. Halil Şen, TURMAC, 21 June 2017; interview with Col. Eren, and Maj. Ceylan, TURMAC, in Vienna, 20 December 2018; and Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2017), Form A.

³⁹ Interview with Gen. Coban, and Col. Güngör, TURMAC, in Geneva, 18 February 2016.

⁴⁰ Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2014), "Workplan for mine clearance activities," p. 7. The UNDP subsequently announced slightly revised figures for Phase 1, reporting a plan to clear 551 minefields covering more than 15km², and to destroy a total of 222,000 landmines along the border with Armenia, Azerbaijan, and Iran. UNDP, "Turkey, UNDP begin clearing landmines along eastern borders," 4 April 2016.

⁴¹ Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2017), Form A.

⁴² Email from Lt.-Col. Şen, TURMAC, 21 June 2017.

2017-2019 yılları için hazırlanmış mayın eylemi taslak raporunda, 2018 yılında Şırnak ilinde (Irak sınırı boyunca) mayınlı olduğundan şüphelenilen arazilere ilişkin tetkik çalışması yapılmasının planlandığı ve 2019 yılı içinde ise bu ilde ve Hakkari ilinde mayın olduğu teyit edilen alanlarda bu çalışmanın yapılmasının planlandığı belirtilmiştir.⁴³ Güneydoğu/Irak sınırı boyunca yapılacak temizleme faaliyeti 2019 yılından önce, AB Doğu Sınırı Mayın Temizleme Projesi'nin ikinci aşaması bitmeden başlamayacaktır.⁴⁴ Bunun nedeni Suriye'deki çatışmadır.⁴⁵ 2.86 km²'lik bir alana denk gelen 969 mayınlı arazinin temizlenmesi işleminin 2019-2021 yılları arasında yapılması planlanmış ve böylece 79.017 adet mayının imha edilmesi öngörülmektedir. Bu rakamlar, bölgedeki bilinen tüm mayın kirlenmesine denk gelmektedir.⁴⁶

Sınır olmayan bölgeler

2017-2019 yılları için hazırlanan taslak ulusal mayın eylemi planının, 2018 yılında Mardin, Şırnak ve Siirt illerinin ve 2019 yılında ise Hakkari ilinin iç bölgelerinde yer alan ve mayınlı olduğundan şüphelenilen alanların ve 2019 yılında Diyarbakır ve Siirt illerinde mayınlı olduğu teyit edilen alanların tetkikine ilişkin bir plan içerdiği bildirilmiştir.⁴⁷

Türkiye, Aralık 2017 tarihinde gerçekleştirilen Mayın Yasağı Anlaşması Taraf Devletler Toplantısı'nda ve sunduğu Madde 7 Raporu'nda, sınır olmayan bölgelerde mayın temizleme işleminin kısa bir zaman içinde başlayacağını bildirmiştir. Bu alanlar, ülkedeki mayından kirlenmiş alanların yüzde 2'sinden daha az bir alana denk gelmektedir ve buralar için 2018 yılında teknik olmayan bir tetkik çalışması planlanmıştır.⁴⁸

Yasal Mevzuat ve Standartlar

Yukarıda not edildiği üzere, ulusal mayın eylem yasası 2015 yılında çıkarılmıştır. Bu zamana kadar, mayın temizleme faaliyeti, Uluslararası Mayın Eylem Standartları (UMES) temel alınarak geçici standartlar üzerinden yürütülmüştür.⁴⁹

UNDP ve GICHD, UMES ve AB doğu sınırı temizleme projesinin sunduğu geçici standartlar temelinde yeni ulusal mayın eylem standartları oluşturması için MAFAM'a destek sunmaktadır.⁵⁰ Türkiye, bu projeye ilgili olarak arazinin serbest bırakılması yönünde bir politika geliştirmiş olduğunu ve bunun da etkin bir serbest bırakma faaliyetine imkan sağlayacağını belirtmiştir.

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2014), "Workplan for mine clearance activities," p. 7.

⁴⁵ Email from Lt.-Col. Şen, TURMAC, 21 June 2017.

⁴⁶ Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2014), "Workplan for mine clearance activities," pp. 7 and 8.

⁴⁷ Email from Lt.-Col. Şen, TURMAC, 21 June 2017.

⁴⁸ Statement of Turkey, Mine Ban Treaty Sixteenth Meeting of States Parties, Vienna, 20 December 2017; and Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2017), Form A.

⁴⁹ Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2014), "Workplan for mine clearance activities."

⁵⁰ Email from Hans Risser, UNDP Istanbul Regional Hub, 3 October 2016; and Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2015), Form F.

Nisan 2017’de, arazinin serbest bırakılması konusunun da içerildiği bir Ulusal Mayın Eylem Standartları paketi, Türkiye Standartları Enstitüsü’ne onay için gönderilmiş ve 2018 yılı içinde bu onayın verilmesi beklenmektedir.⁵¹ Ulusal Standart Değerlendirme Kurulu’nun 2018 yılının ilk yarısında ilk toplantısını yapması ve sonrasında ise yılda iki kez ilgili kurumların katılımıyla toplanması beklenmektedir.⁵²

En son sunduğu Madde 7 şeffaflık raporunda Türkiye, SOP’ların geliştirilmesi yönündeki çalışmaların devam ettiğini bildirmiştir.⁵³

Kalite Yönetimi

Uluslararası ihale yarışması sonucunda, Mart 2016’da UNDP RPS-Explosive Engineering Services şirketine kalite güvencesi ve kalite kontrolü yapma sözleşmesini almıştır. Nisan 2016’da, UNDP ve MAFAM, bu şirketin akreditasyon işlemini tamamlamış ve AB Doğu Sınırı Mayın Temizleme Projesi kapsamında mayın temizliği yapmak üzere taşeron şirket MECHEM’in akreditasyon süreci bu şirket tarafından başlatılmıştır.⁵⁴

Ek olarak, MAFAM, saha operasyonlarını denetlemekte ve sahada operasyonel çalışma grubu toplantılarına düzenli olarak katılmaktadır.⁵⁵

2017 yılında MAFAM personeline ISO 9001 kalite yönetimi sistemi eğitimi (12 dersten oluşan) verilmiş ve ayrıca GICHD tarafından mayın eylemi kalite yönetimi eğitimi verilmiştir. Askeri mayın temizleme ekiplerinin kalite yönetimi eğitimi MAFAM personeli tarafından yapılacaktır.⁵⁶

Bilgi yönetimi

UNDP ve GICHD, MAFAM'a etkin bir bilgi yönetimi sistemi kurulması için destek sunmaktadır.⁵⁷ UNDP, MAFAM'da ulusal bir mayın eylemi veri tabanı kurulana kadar, AB Doğu Sınırı Mayın Temizleme Projesi'nin Birinci Aşaması ile ilgili tüm operasyonel verilerin kayıt altına alınması için bir proje veritabanı yönetmiştir.⁵⁸

2017 yılında, Mayın Eylemi için Bilgi Yönetimi Sistemi (MEBYS) kurulmuş⁵⁹ ve 2018 yılı içinde tam olarak operasyonel hale gelmesi beklenmektedir.⁶⁰ MEBYS’de önemli sayıda MAFAM personeli ve askeri mayın temizleme personeli eğitilmiştir. MEBYS ayrıca AB Doğu Sınırı Mayın Temizleme Projesi'nin İkinci

⁵¹ Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2017), Form A; and statement of Turkey, Mine Ban Treaty Sixteenth Meeting of States Parties, Vienna, 20 December 2017.

⁵² Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2017), Form A.

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Email from Hans Risser, UNDP, 3 October 2016; and UNDP, “Preparatory work for demining,” undated.

⁵⁵ Email from Lt.-Col. Şen, TURMAC, 21 June 2017.

⁵⁶ Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2017), Form A.

⁵⁷ Interview with Col. Güngör, TURMAC, in Geneva, 18 February 2016.

⁵⁸ Interview with Hans Risser, UNDP, Geneva, 7 September 2016.

⁵⁹ Statement of Turkey, Mine Ban Treaty Sixteenth Meeting of States Parties, Vienna, 20 December 2017.

⁶⁰ Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2017), Form A.

Aşaması için de kullanılacaktır.⁶¹

Ulusal güvenlik kaygıları nedeniyle, mayın tarlalarına ilişkin verilerin büyük bir kısmı gizlidir. Bu durum, Türkiye'deki mayın eylemi bilgi yönetimine ilişkin bir sorun teşkil etmektedir.⁶²

Operatörler

2017 yılında, Türkiye'de mayın temizleme operasyonları, Sınır Güvenliği Gözetleme Sistemi inşasını desteklemek amacıyla AB Doğu Sınırı Mayın Temizleme Projesi kapsamında MECHEM tarafından ve Türk silahlı kuvvetleri tarafından yürütülmüştür.⁶³

Güney Afrikalı bir şirket olan MECHEM, ulusal taşeron şirket Altay ile işbirliği yapmakta ve 2015 yılında AB Doğu Sınırı Mayın Temizleme Projesi'nin Birinci Aşaması'nın ihalesini almıştır.⁶⁴ MECHEM sonrasında Türkiye'de akredite edilmiş ve Haziran 2017 tarihi itibarıyla, toplam 140 mayın temizleme personeli çalıştırmaktadır. Mayın tetkik köpekleri (MTK)'ne ilişkin akreditasyon 2017 yılında yapılmış ve Haziran 2017 tarihi itibarıyla toplam 30 MTK MECHEM tarafından kullanılmaktadır. Bunların yanında bir adet MineWolf makinesi de kullanılmaktadır.⁶⁵ Yukarıda not edildiği üzere, İngiltere menşeli bir şirket olan RPS, kalite güvencesi ve kalite kontrolü konularında sözleşme almıştır.⁶⁶

Askeri mayın temizleme birlikleri, elle yapılan mayın temizleme konusundaki kapasiteleri nedeniyle 2017 yılında akredite edilmiştir.⁶⁷ Haziran 2017 tarihi itibarıyla, Türk silahlı kuvvetlerinin mayın temizleme birimlerinin toplam kapasitesi 85 mayın temizleme personeli, altı MTK ve dört makineden oluşmaktadır.⁶⁸ Aralık 2017 tarihinde, Türkiye 2018 yılı içinde askeri mayın temizleme birimlerini üç katına çıkarmayı planladığını bildirmiş,⁶⁹ ve en son sunduğu Madde 7 raporunda, beş yeni mayın temizleme şirketinin kurulmasına ilişkin kararın Milli Savunma Bakanlığı tarafından onaylandığını bildirmiştir. Mayın temizleme teçhizatı da dahil olmak üzere bu şirketlerin teçhizatlarına ilişkin ihale sürecinin devam ettiği, 2018 yılı bitmeden sonlandırılmasının planlandığı bildirilmiştir. Bu şirketlerin üçünün 2018 yılı sonu itibarıyla diğer ikisinin 2019 içinde operasyonel hale gelmesi planlanmaktadır.⁷⁰

Arazinin serbest bırakılması

Türkiye 2017 yılında 0.82 km²'den büyük bir alanın temizlendiğini ve buradan çıkarılan 26 bin 381 antipersonel mayın ve 29 anti araç mayınının imhasının gerçekleştirildiğini bildirmiştir.⁷¹ Ek olarak Türkiye, teknik tetkik çalışmaları sayesinde 0.07 km²'lik bir alanı serbest bırakmış ve teknik olmayan

⁶¹ Ibid.

⁶² Interview with Hans Risser, UNDP, Geneva, 7 September 2016.

⁶³ Email from Lt.-Col. Şen, TURMAC, 21 June 2017; and interview with Col. Eren, and Maj. Ceylan, TURMAC, in Vienna, 20 December 2018; and Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2017), Form A.

⁶⁴ UNDP, "Turkey, UNDP begin clearing landmine along eastern borders," 4 April 2016.

⁶⁵ Email from Lt.-Col. Şen, TURMAC, 21 June 2017.

⁶⁶ UNDP, "Turkey, UNDP begin clearing landmine along eastern borders," 4 April 2016.

⁶⁷ Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2017), Form A; and statement of Turkey, Mine Ban Treaty Sixteenth Meeting of States Parties, Vienna, 20 December 2017.

⁶⁸ Email from Lt.-Col. Şen, TURMAC, 21 June 2017.

⁶⁹ Statement of Turkey, Mine Ban Treaty Sixteenth Meeting of States Parties, Vienna, 20 December 2017.

⁷⁰ Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2017), Form A.

⁷¹ Ibid., Form D.

tetkik çalışmalarıyla 7.5 km²'lik bir alanı iptal etmiştir.

Ancak, 2017 yılı Madde 7 Raporunda Türkiye'nin tetkik çalışmalarına ve temizleme faaliyeti üzerinden Türk silahlı kuvvetlerinin serbest bıraktığı alanlara ilişkin sunduğu veriler, 2016 ve 2017 yıllarını kapsamaktadır. Bu durum daha önceki raporlarda bildirilmemiştir. Silahlı kuvvetlerin yaptığı temizleme faaliyetine ilişkin MAFAM'ın daha önce sunduğu ve Türkiye'nin 2017 mayın eylem profilinde raporlanan verilerin yanlış olduğu görülmektedir. 2017 yılı için MECHEM tarafından raporlanan tetkik çıktısı da 2016 çıktısını barındırmaktadır.⁷²

2017 yılı tetkik çalışmaları

2016 ve 2017 yıllarında Türkiye, 7.5 km²'den fazla bir alanın iptali işlemini gerçekleştirmiştir (2.58 km²'lik alan İran sınırında ve 5 km²'lik alan Suriye sınırında bulunmaktadır). Ayrıca 75.000 m²'lik bir alan da düşürülmüştür. Bu faaliyetler teknik tetkik çalışmaları ile yerine getirilmiştir (bkz aşağıdaki tablo).⁷³ Doğu ve Suriye sınırlarında bulunan mayın tarlalarının kayıtlarına ilişkin 2016 yılında yapılan bütünsel değerlendirmenin sonuçları, Türkiye'nin 2016 yılı şeffaflık raporlarında paylaşılmamıştır. Bunun yerine bu bilgilere 2017 raporunda yer verilmiştir.⁷⁴

2016 ve 2017 yıllarında antipersonnel mayın tetkiki⁷⁵

il	Operatör	Iptal edilen alan (m ²)	TT ile düşürülen alan (m ²)
İran sınırı	MECHEM	2,583,110	75,445
Suriye sınırı	Türk ordusu mayın temizleme birimleri	5,000,000	0
Total		7,583,110	75,445

Not: TT = Teknik tetkik survey.

Suriye sınırında, Hatay bölgesinde teknik olmayan tetkik çalışmaları yapılmış ve mayınlı olduğundan şüphelenilen alanların on yıllar boyunca tarım amaçlı kullanıldığı ve mayından temiz halde bulunduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak 5 km²'lik bir SHA alanı iptal edilmiştir.⁷⁶

Ek olarak, sınır olmayan bölgeler konusunda ise Türkiye, Eskişehir ilinde daha önce askeri amaçla kullanılan bir alanda (2.5 km²) teknik olmayan tetkik çalışmasının yapıldığı ve burada Trans-Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı'nın yapılacağını bildirmiştir. Bu alanın temiz olduğu tespiti yapılmış ve ilgili otoritelere teslim edilmiştir.⁷⁷ Bu alan 2017 yılına ait olan ve iptal edilen bölgeleri gösteren veriler arasında yer almamıştır. Ayrıca, bu alanın mayınlı olduğundan şüphe duyulan bölgeler arasında değerlendirilip değerlendirilmediği noktası da açık değildir.

⁷² Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2016), Forms A and D; Article 7 Report (for 2017), Form D; and email from Lt.-Col. Şen, TURMAC, 21 June 2017.

⁷³ Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2017), Form A.

⁷⁴ Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2017), Form A.

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Ibid.

⁷⁷ Ibid.

2017 yılında temizleme faaliyeti

2017 yılı için hazırladığı Madde 7 şeffaflık raporunda Türkiye 0.82 km²'den fazla bir alanın temizlendiğini ve bunun 0.57km²'den fazla bir bölümünün İran sınırında 0.25km²'lik bir kısmının ise Suriye sınırında olduğunu bildirmiştir (bkz aşağıdaki tablo). Ancak Suriye sınırında temizlenen alanlar 2016 ve 2017 yıllarının ikisini de ilgilendirmektedir.

2016 ve 2017 yıllarında antipersonnel mayın temizliği⁷⁸

il	Operatör	Temizlenen alan (m ²)	İmha edilen AP'ler	İmha edilen AV'ler
İran sınırı*	MECHEM	514,921	15,667	0
	Türk ordusu mayın temizleme birimleri	59,195	10,679	
Suriye sınırı	Türk ordusu mayın temizleme birimleri	250,000	35	29
Toplam		824,116	26,381	29

Not: AP = antipersonnel mayın; AV = anti araç mayını.

* Mayınlı alanın bir kısmı Azerbaycan sınırıyla örtüşmektedir. Mayın temizleme operasyonları bu bölgede 2017 yılında başlamıştır. Azerbaycan sınırı boyunca var olan çalışmaların 2018 yılı içinde bitirilmesi planlanmaktadır.

İran sınırında, taşeron şirket Altay ile birlikte çalışan MECHEM, 514.921m²'lik bir alanın temizliğini 2017 yılı içinde ve AB Doğu Sınırı Mayın Temizleme Projesi'nin Birinci Aşaması kapsamında gerçekleştirmiştir. Ek olarak, askeri Mayın Temizleme Birlikleri, İran sınırında 59.195 m²'lik bir alanın daha temizliğini gerçekleştirmiştir. Bu rakamlar, 'İğdir ili ve Ağrı ilinin Doğubeyazıt ilçesinde mayından etkilendiği şüphesi bulunan riskli alanların yaklaşık olarak 1 milyon m²'lik bir kısmına denk gelmektedir.' Türkiye ayrıca şu bilgilendirmeyi yapmıştır: 'arazi 2018 yılındaki teyit işleminden sonra temizlenecektir. Kirlenmiş bölgelerin 603.710 m²'lik bir kısmına denk gelen mayın tarlaları da serbest bırakılacaktır.' Bu operasyonlar sırasında 'MEBYS kullanılmış ve kalite kontrolü sağlanmıştır'.⁷⁹

Ayrıca Türkiye, Suriye sınırında bulunan Karkamış ve Elbeyli bölgelerinde 250.000 m²'lik bir alanın askeri mayın temizleme birimleri tarafından temizlendiğini ve bu işlem sırasında 25 antipersonel mayın ve 29 anti araç mayınının imha edildiğini bildirmiştir.⁸⁰ Ancak bu rakamlar da 2016 ve 2017 yılındaki arazinin serbest bırakılmasına ilişkin rakamlarla ilgilidir.

Suriye sınırında gerçekleştirilen temizleme faaliyeti, Sınır Güvenliği Gözetim Sisyemi'nin inşa edilmesine destek olma kapsamında gerçekleştirilen mayın temizleme faaliyetinin bir parçasıdır. Serbest bırakılan alanlar ilgili kurumlara devredilerek gümrük bölgeleri olarak kullanılacaktır.⁸¹ Türkiye Suriye sınır projesi kapsamında 2016 yılında sunduğu Madde 7 raporunda 414 antipersonel mayının imhasının gerçekleştirildiğini bildirmişse de, bunun tekabül ettiği temizlenmiş alana ilişkin bir bilgilendirmede

⁷⁸ Ibid., and Form D.

⁷⁹ Ibid., Form A.

⁸⁰ Ibid., and Form D.

⁸¹ Ibid., Forms A and D.

bulunmamıştır. Bunun nedeni kalite güvencesi ve kontrolüne ilişkin prosedürlerin henüz yerine getirilmemiş olmasıdır. Ayrıca bu zamanda Türk silahlı kuvvetlerine ait mayın temizleme birimleri henüz akredite olmamıştır.⁸² MAFAM, daha önce yaptığı bilgilendirmede, Suriye sınırı boyunca 3.3km²'lik bir alanın temizlendiğini belirtmiştir.⁸³ Türkiye'nin Madde 7 Raporu'nda 250.000 m²'lik bir alanın temizlendiğine ilişkin sunduğu bilgi temelinde söylenebilir ki, MAFAM'ın daha önce verdiği 3.3 km²'lik bir alanın temizlendiği bilgisi yanlıştır ve bu verinin önemli bir bölümünü sadece temizlenen alanlar değil iptal edilen alanlar oluşturmuştur.

2016 ve 2017 yıllarında doğu/İrak sınırı boyunca ve sınır olmayan bölgelerde herhangi bir mayın temizliği işlemi yapılmamıştır.⁸⁴

Mayın Yasağı Anlaşması Madde 5 Uyumu

Mayın Yasağı Anlaşması Madde 5 kapsamında (ve 2013 yılında taraf devletler tarafından verilen sekiz yıllık süre uzatımına uygun olarak) Türkiye'nin kontrolünde veya yetkisi altında olan bölgelerde bulunan tüm antipersonnel mayınları biran önce ve 1 Mart 2022 tarihinden önce imha etmesi gerekmektedir. Türkiye bu son tarihe uymayacaktır.

Türkiye'nin orjinal Madde 5 son tarihi 1 Mart 2014 idi. 2012 yılında, Türkiye Taraf Devletler 12. Toplantısı'nda süre uzatım talebinde bulunacağını kabul etmiştir.⁸⁵ Mart 2013 tarihinde, Türkiye sekiz yıllık süre uzatım talebini sunmuş ve yapılacak ihale ve alandaki temizleme faaliyetlerindeki ilerlemeye göre öngörülen zamanlamanın revizyona tabi olabileceğini belirtmiştir.⁸⁶

2013 yılında sunduğu süre uzatım talebinde, Türkiye mayın temizleme konusunda zorluklar çıkaran bir takım nedenlerden bahsetmiştir: temizleme faaliyetlerini denetleyecek ulusal mayın eylem merkezinin kurulmasındaki gecikmeler, yılda sadece beş veya altı ay mayın temizliğine imkan veren hava koşulları, devam eden terör tehdidi nedeniyle yaşanan güvenlik tehditleri, teröre karşı savaş sürecinde kalan metal kalıntıların mayınlı arazilerde bulunması, kayıt formlarının düzensiz tutulması nedeniyle bazı bölgelerin mayından temiz halde bulunup bulunmadığına ilişkin muğlakların bulunması, ve topografik zorluklar. Türkiye'ye göre, topografik nedenler nedeniyle doğu ve güneydoğu sınır bölgeleriyle sınır olmayan bölgelerin mayından arındırılması en karmaşık bölgelerdir.⁸⁷

2013 yılında Türkiye'ye Madde 5 kapsamında süre uzatım hakkı tanıyan taraf devletler, Türkiye'nin planlarının uygulanması için hayati önemde olan 2013-2014 yılları için yapılacak çalışmaları hatırlatmıştır ve Türkiye'nin Haziran 2014 yılında gerçekleştirilecek Üçüncü Gözden Geçirme Konferansı'nda şu konularda raporlamada bulunmasını talep etmiştir: Suriye sınırında yapılacak temizleme faaliyetine ilişkin ihale süreci ve yıllık yapılan temizleme faaliyetine ilişkin sonuçlar ve beklenen ilerlemeye ilişkin yıllık süreç; Türkiye'nin doğu sınırlarında yapılacak mayın temizleme faaliyeti için ihale süreci; MAFAM

⁸² Interview with Col. Imren, and Lt.-Col. Şen, TURMAC, in Geneva, 7 February 2017.

⁸³ Emails from Lt.-Col. Şen, TURMAC, 21 June 2017; and from Cpt. Gun, TURMAC, 16 November 2017.

⁸⁴ Email from Lt.-Col. Şen, TURMAC, 21 June 2017; and Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2017), Form D.

⁸⁵ Statements of Turkey, Mine Ban Treaty Eleventh Meeting of States Parties, Phnom Penh, 1 December 2011; and Twelfth Meeting of States Parties, Geneva, 5 December 2012.

⁸⁶ Mine Ban Treaty Article 5 deadline Extension Request, 29 March 2013, p. A-13.

⁸⁷ Ibid., pp. A-11, A-12.

kurulmasına ilişkin gelişmeler; sınır olmayan bölgelerde yapılan temizleme faaliyetine ilişkin gelişmeler.⁸⁸ Türkiye Üçüncü Gözden Geçirme Konferansı'nda bu konulara ilişkin bir güncelleme yapmamış olsa da, Mart 2015 tarihinde bir çalışma planı sunmuştur.⁸⁹

Türkiye 2013 yılında sunduğu süre uzatım talebinde, 1998 yılında bu yana mayınlı arazilerin sadece 1.15 km²'lik bir bölümünü temizlediğini belirtmiştir. Temizlenen alanların üçte ikisi sadece bir sene içinde (2011) gerçekleştirilmiş ve bu işlem sırasında 760 antipersonel ve 974 anti araç mayını imha edilmiştir. Ek olarak, askeri birlikler 24 bin 287 adet mayının temizliğini yapmıştır. Ancak bu işlem, askeri birliklerin güvenli geçişini sağlamak için yapılmış ve kirlenmiş alanın serbest bırakılması amacı güdülmemiştir.⁹⁰

Türkiye'nin şimdiye kadar yaptığı mayın temizleme faaliyeti, ülkedeki mayından kirlenme sorununun sadece küçük bir kısmına dokunmuştur ve bu faaliyet de Mayın Yasağı Anlaşması'na taraf olduktan sonra 14 yıl içinde yapılmıştır. Türkiye, mayından kirlenme sorununa ilişkin küçük bir ilerleme kaydetmiştir. 2014, 2016 ve 2017 yıllarında mayın temizleme faaliyeti yürütülmüş olsa da, geçtiğimiz beş sene içinde sadece 1.1km²'lik bir alandan biraz fazlası temizlenmiştir.

AB Doğu Sınırı Mayın Temizleme Projesi'nin Birinci Aşaması (Ardahan, Kars, Iğdır ve Ağrı illerinde) Haziran 2016 tarihine başlamış ve 2017 yılının sonu itibariyle bitirilmiştir. İkinci Aşama'nın 2018 yılında başlaması gerekmektedir.

Mayın temizliği - 2013–2017⁹¹

Yıl	Temizlenen alan (m ²)
2017	824,116 ⁹²
2016	122,764
2015	0
2014	157,251
2013	Unknown
Toplam	1,104,131

Hali hazırda var olan temizleme oranına bakıldığında Türkiye'nin Madde 5 kapsamında var olan yükümlülüklerini 2022 yılında gerçekleştirmeyeceği görülmektedir. TMMEM 2017 raporunda Türkiye'nin Madde 5 yükümlülüklerini son tarih itibariyle yerine getireceğini söylese de, yine aynı raporda şu türden zorlukların potansiyellerinden de bahsetmiştir: mayın temizleme şirketinin AB Doğu Sınırı Mayın Temizleme Projesi'nin Birinci Aşaması kapsamında var olan son tarihe yetişememesi, İkinci Aşama için ortaya çıkabilecek gecikmeler, Suriye ve Irak'taki siyasal belirsizliğin bu sınırlarda yapılacak temizleme ve

⁸⁸ Decision on Turkey's Article 5 deadline Extension Request, Mine Ban Treaty Thirteenth Meeting of States Parties, 5 December 2013.

⁸⁹ Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2014), "Workplan for mine clearance activities."

⁹⁰ Mine Ban Treaty Article 5 deadline Extension Request, 29 March 2013, pp. A-8 and A-9.

⁹¹ See Landmine Monitor and Mine Action Review reports on clearance in Turkey covering 2012–2016; and Mine Ban Treaty Article 5 deadline Extension Request, 29 March 2013, p. A-9.

⁹² Includes some clearance results for 2016.

tetkik çalışmalarını engellemesi, diğer bölgelerde yapılacak mayın temizleme operasyonlarının devlet dışı silahlı gruplar tarafından engellenmesi ve yılda en fazla yedi aylık bir mayın temizleme faaliyetine izin veren hava koşulları.⁹³

Kayıplar		
1984-2017 yılları arasında bilinen tüm kayıplar	1984-2010 yılları arasında 6,360 mayın/ERW (1,269 öldü; 5,091 yaralandı); 2011-2017 yılları arasında 404 mine/ERW (98 öldü; 306 yaralandı)	
2017 kayıpları⁹⁴		
Yıllık toplam	42	2016 yılındaki 57 rakamına göre düşüş
Hayatta kalanlar	7 öldü; 35 yaralandı	
zayıflara neden olan cihaz tipi	14 antipersonnel mayın; 5 geliştirilmiş mayın; 23 ERW	
Sivillerin statüsü	37 sivil; 4 mayın temizleme görevlisi; 1 ordu personeli	
Yaş ve cinsiyet	19 yetişkin: 1 kadın; 18 erkek	23 çocuk: 5 erkek; 2 kız; 16 bilinmiyor

2017 yılında kayıplar - detaylar

İzleme Örgütü, Türkiye’de 2017 yılında en az 42 yeni mayın/ERW kaybı tespit etmiştir. Mayınsız Bir Türkiye Girişimi tarafından derlenen media raporları 38 kaybın (37 sivil ve 1 askeri personel) tespitini yapmıştır. Sivil kaybın büyük bir çoğunluğu çocuklardan oluşmaktadır (23).⁹⁵ Türkiye’nin Madde 7 raporunda, diğer kayıplarla birlikte dört mayın temizleme görevlisine ilişkin bilgi de bulunmaktadır.⁹⁶ 2017 yılının toplam rakamı, 2016 yılındaki rakama göre bir düşüşü göstermektedir, ancak 2015 yılıyla karşılaştırıldığında (34) bir artış söz konusudur.⁹⁷

Türkiye, 2017 yılında 23 sivil kaybın olduğunu belirtmiştir, bunların 9’u hayatını kaybetmiş ve yaralananların yedisi ise çocuktur. Daha önceki yıllara göre dikkati çeken bir değişim olarak, Türkiye sivil ve mayın temizleme görevlisi kategorilerinde zayıflar bilgisi paylaşırken askeri personele ilişkin bilgi paylaşmamıştır.⁹⁸

⁹³ Email from Lt.-Col. Şen, TURMAC, 21 June 2017.

⁹⁴ Unless otherwise indicated, casualty data for 2017 is based on email from Muteber Öğreten, Initiative for a Mine-Free Turkey (IMFT), 25 July 2018; and Mine Ban Treaty Article 7 Reports (for calendar year 2017), Form H.

⁹⁵ Monitor analysis of data in email from Muteber Öğreten, IMFT, 25 July 2018.

⁹⁶ Mine Ban Treaty Article 7 Reports (for calendar year 2017), Form H.

⁹⁷ Email from Muteber Öğreten, IMFT, 17 May 2016.

⁹⁸ Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2017), Form H. See previous Monitor casualties and Victim Assistance profiles on Turkey for examples of past reporting.

Toplam kayıplar, detaylar

Türkiye’de mayın/ERW nedeniyle ortaya çıkan zayıtların toplam rakamı bilinmemektedir. Türkiye, 2015 yılı sonu itibarıyla, 4602 kaybın olduğunu bildirmiştir (919 insan hayatını kaybetmiş ve 3683 insan yaralanmıştır).⁹⁹ Ancak, 2010 yılındaki bir medya raporuna göre, İçişleri Bakanlığı 1984 yılından bu yana 6360 mayın kaybının kaydını tutmuştur (1269 insan hayatını kaybetmiş - 625 askeri personel; 644 sivil; ve 5091 insan yaralanmıştır (yaralanmalara ilişkin sivil askeri ayrımı yapılmamıştır).¹⁰⁰ 2007 yılında bir mayın temizleme uzmanı, 1950’li yıllardan bu yana Suriye sınır boyunca en az 10 bin mayın zayıtının olduğunu ve çoğunluğunu sivillerin oluşturduğu bu kayıplarda 3000 insanın hayatını kaybettiğini ve 7000 insanın yaralandığını belirtmiştir.¹⁰¹

Mart 2013 tarihinde sunduğu Madde 7 Süre Uzatım Talebinde, Türkiye 2004-2012 yılları arasında ortaya çıkan mayın kayıplarına ilişkin bilgi vermiştir: 882 askeri personel (260 öldü, 622 yaralandı) ve 168 sivil (56 öldü, 112 yaralandı). Bu on senelik dönem içinde ortaya çıkan sivil kayıpların cinsiyet ve yaş temelinde ayrıntılandırılmış bilgilerini de sunmuştur: 15 kadın ve 50 çocuk.¹⁰² Diğer taraftan, MBTG’nin 2004-2012 yılları için topladığı veri üzerinden İzleme Örgütü’nün yaptığı raporlama, mayın/ERW nedeniyle ortaya çıkan sivil kayıplara ilişkin bu rakamların iki katından fazlasına denk gelen bir rakama ulaşmıştır: 377’i sivil olmak üzere toplam 979 kayıp.

Mağdur Desteği Eylemine ilişkin Noktalar

- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde yer alan Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün katkısıyla, mağdur desteğine ilişkin var olan yükümlülüklerin koordinasyonunda ilerleme
- Mayın Yasağı Anlaşması Maputo Eylem Planı kapsamında yapılan taahhütler uyarınca, mağdur desteğine ilişkin uygulamaların planlanması ve koordinasyonu
- Mayından etkilenmiş halde bulunan bölgelerde uygun protez ve rehabilitasyon hizmetlerinin sağlanması

⁹⁹ Mine Ban Treaty Article 7 Reports (for calendar years 2006–2014), Form J; response to Monitor questionnaire by the Permanent Mission of Turkey to the United Nations in Geneva, 31 August 2005; and presentation of Turkey, Standing Committee on Victim Assistance and Socio-Economic Reintegration, Geneva, 13 May 2003.

¹⁰⁰ Melik Duvaklı, “Türkiye, 26 yılda 1.269 canını mayına kurban verdi” (“Turkey, in 26 years 1,269 lives victimized by mines”), *Zaman*, 13 April 2010.

¹⁰¹ Email from Ali M. Koknar, President, AMK Risk Management, 5 July 2007; and Ali M. Koknar, AMK Risk Management, “Turkey Moves Forward to Demine Upper Mesopotamia,” *Journal of Mine Action*, No. 8, 2 November 2004.

¹⁰² Mine Ban Treaty Article 5 Extension Request, 28 March 2013, p. 7.

Mağdur Desteği Planlaması ve Koordinasyonu

Hükümetin koordinasyon birimi / ilgi merkezi	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde yer alan Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Türkiye Milli Mayın Eylemi Merkezi (MAFAM)
Koordinasyon mekanizması(ları)	Gerekli olduğunda ilgili aktörlerle MAFAM toplantıları
Koordinasyonun sürekliliği ve çıktılar/etkinlik	MAFAM, ilgili kurumlarla gerekli koordinasyonun sağlanması işini planlamıştır ve böylece ‘her mayın mağduru yasal olarak tanınan haklardan yararlanabilecektir’. ¹⁰³
Planlar/Stratejiler	Raporlanan bir şey yok
Engelli sektör ile bütünleşme	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde yer alan Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, engelli vatandaşların haklarının korunmasıyla ilgili devlet kurumudur. Bunların arasında mayın ve savaş artığı patlayıcılardan (ERW) hayatta kalanlar ve onların aileleri de yer almaktadır. ¹⁰⁴
Hayatta kalanların içerilmesi ve katılımı	Hizmetlerin planlanması ve sunulması süreçlerinde, hayatta kalanların içerildiğine dair bir bilgi bulunmamaktadır.
Raporlama	Resmi Açıklama, Mayın Yasağı Anlaşması Oturumlararası Toplantılar, 7 Haziran 2017 Mayın Yasağı Anlaşması Madde 7 raporlaması, mağdur desteği (Form H), 2017 yılı için güncellendi

Uluslararası Taahhüt ve Yükümlülükler

<i>Türkiye, karamayını ve ERW’den hayatta kalanlar konusunda yükümlülüklerle sahiptir. İzleme Örgütü’nün şimdiye kadar yaptığı raporlama göstermiştir ki, Türkiye’de 1984 yılından bu yana 5000’den fazla insan mayından yaralanmıştır.¹⁰⁵ 2017 yılında MAFAM, var olan kayıtlara göre ülkede 4000 civarında karamayını zayıfının bulunduğunu belirtmiştir.¹⁰⁶</i>	
Mayın Yasağı Anlaşması	Evet
Misket Bombaları Sözleşmesi	Hayır
Konvansiyonel Silahlar Sözleşmesi Protocol V	Hayır
Engelli Bireylerin Haklarına İlişkin Sözleşme	Evet

¹⁰³ Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2017), Form H.

¹⁰⁴ United States (US) Department of State, “2017 Human Rights Report: Turkey,” Washington, DC, 20 April 2018; and interview with Gazi Alatas, Ministry of Family and Social Policy, 4 March 2013.

¹⁰⁵ Melik Duvaklı, “Türkiye, 26 yılda 1.269 canını mayına kurban verdi” (“Turkey, in 26 years 1,269 lives victimized by mines”), *Zaman*, 13 April 2010; and Monitor reporting.

¹⁰⁶ Interview with Lt. Col. Halil Şen, TURMAC, in Geneva, 8 February 2017.

Yasalar ve Politikalar

Türkiye Cumhuriyeti'nde, yasalar engelli insanlara karşı ayrımcılığı yasaklamakta ve onların yararına olacak şekilde 'pozitif ayrımcılığa' izin vermektedir. Engelli hakları alanında faaliyet yürüten STK'lar, yasaların etkin bir şekilde uygulanmadığını belirtmişlerdir.¹⁰⁷

Engellilerin kamusal hizmet ve mekanlara erişimi, oldukça sınırlıdır.¹⁰⁸

Ail eve Sosyal Politikalar Bakanlığı, hassas bireyler ve engellilere destek sunan sosyal hizmet merkezlerini çalıştırmaktadır.¹⁰⁹ Tüm devlet okullarının yasal olarak engellilerin ihtiyaçlarına cevap vermesi gerekmektedir. Ancak engelli hakları aktivistleri, okul çağında bulunan yüksek sayıdaki engelli çocuğun eğitim hakkına erişemediğini belirtmektedir.¹¹⁰ Ayrıca, Türkiye'nin ruh sağlığına ilişkin herhangi bir yasası bulunmamaktadır.¹¹¹

Kamu kurumlarında engellilerin istihdamını ön gören %3'lük kotanın oldukça altında bir istihdam olanağı sağlanmaktadır.¹¹²

2017-2018 yıllarının temel gelişmeleri

Suriye'deki çatışma bağlamında Türkiye'ye yönelen göçmen akını nedeniyle Türkiye'nin sağlık sistemi baskı altında olmaya devam etmiştir.¹¹³ Bu durum en yüksek sayıda göçmen nüfusunu barındıran şu iller için çok daha geçerlidir: Şanlıurfa, Gaziantep, Hatay, İstanbul, Mersin ve Adana.¹¹⁴

Sağlık Bakanlığı'nın başlatığı ve 'Sağlık Yönetim Sistemi' adı verilen uygulamayla, mayın ve ERW'den hayatta kalanlara ilişkin veri toplanması konusunda yeni bir sistem kurulmuştur. Bu sistem, mayın mağdurlarının izlenmesi ve onlara destek sunulması konularında iyileştirme yapmak amacıyla kurulmuştur.¹¹⁵

İhtiyaçların tespiti

Mayınsız Bir Türkiye Girişimi, media taraması üzerinden ve diğer kurumlar ve yerel kaynaklarla karşılaştırma yaparak, mayından hayatta kalan ve hayatını kaybedenlere ilişkin bilgi toplamaya devam etmektedir.

¹⁰⁷ US Department of State, "2017 Human Rights Report: Turkey," Washington, DC, 20 April 2018.

¹⁰⁸ Ibid.; and European Commission (EC), "Turkey 2018 Report: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions," Strasbourg, 17 April 2018, p. 39.

¹⁰⁹ US Department of State, "2017 Human Rights Report: Turkey," Washington, DC, 20 April 2018.

¹¹⁰ Ibid.

¹¹¹ EC, "Turkey 2018 Report: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions," Strasbourg, 17 April 2018, p. 39.

¹¹² Ibid., p. 20.

¹¹³ WHO, "Health emergency response to the crisis in the Syrian Arab Republic: Annual Report 2017," 2018, p. 9.

¹¹⁴ Ibid., p. 17.

¹¹⁵ Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2017), Form H.

Türkiye, 'özellikle mayın mağdurları için oluşturulmuş paylaşımlı veritabanı' kurmak için çalışmalarını yaptığını belirtmiştir.¹¹⁶ 2016 yılından bu yana, İçişleri Bakanlığı kendi yetki sahasında ortaya çıkan mayın/ERW vakaları gerçekleştiikten sonra 1 ay içinde polis ve jandarmanın sağladığı bilgi üzerinden MAFAM'a güncel bilgi aktarmaktadır. Diğer taraftan, Genel Kurmay Başkanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, mayın mağdurlarının kişisel bilgileri ve sağlık durumlarıyla ilgili üç aylık güncelleme yapmaktadırlar. Yasal mevzuat uyarınca resmi olarak mayın mağduru olarak değerlendirilen kişiler, ilgili kurumlar ile koordinasyon içinde yasal haklarını kullanmaları konusunda destekleneceklerdir.¹¹⁷

Tıbbi Bakım ve Rehabilitasyon

Genel olarak, mayından etkilenmiş halde bulunan bölgelerdeki kasabalarda bulunan sağlık hizmetleri (büyük şehirlerdekinden farklı olarak) maddi yönden oldukça az destek almakta, sağlık personeli ve ekipmanı anlamında yeterli olmamakta ve hayatta kalanların acil ve devam eden tıbbi ihtiyaçlarına cevap veremez haldedir.¹¹⁸ Acil sağlık hizmeti, kamu ve özel hastanelerde tüm vatandaşlara ücretsizdir.¹¹⁹ Engelli bireylerin sağlık hizmetine erişiminde ise ciddi zorluklar yaşanmaya devam etmektedir.¹²⁰

Destek almadan günlük aktivitelerini yapamaz halde bulunan mayın/ERW mağdurları, ek bir ücret ödemedi ilaç ve tıbbi ekipman desteği alabilmektedir.¹²¹

Tüm engelli bireylerin, kamu ve özel sağlık merkezlerinde ücretsiz olarak ilkyardım hizmeti alabilme hakları bulunmaktadır. Genel Sağlık Sigortası sistemine göre, gelir durumuna göre prim ödenmesi zorunludur. İhtiyacı olan insanların prim ödemelerinin devlet tarafından karşılanması gerekmektedir.¹²²

Mayın/ERW'den etkilenmiş illerde, protez ve rehabilitasyon hizmetlerinin kurulması acil bir ihtiyaç olarak durmaktadır. Genel Sağlık Sistemi, harici ortez, protez ve tekerlekli sandalye sunmaktadır, ancak bu destek araçlarının sağlanması zaman koşuluna bağlıdır ve sadece her beş yılda bir yenilenebilmektedir.¹²³

Sosyo-ekonomik ve fiziksel-sosyal içermek

¹¹⁶ Statement of Turkey, Mine Ban Treaty Intersessional Meetings, Geneva, 7 June 2018; and Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2017), Form H.

¹¹⁷ Statement of Turkey, Mine Ban Treaty Intersessional Meetings, Geneva, 7 June 2018; and Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2017), Form H.

¹¹⁸ See previous victim assistance profiles for Turkey.

¹¹⁹ "The politics of healthcare in Turkey," *Hurriyet Daily News*, undated.

¹²⁰ EC, "Turkey 2018 Report: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions," Strasbourg, 17 April 2018, p. 94.

¹²¹ Statement of Turkey, Mine Ban Treaty Intersessional Meetings, Geneva, 7 June 2018; and Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2017), Form H.

¹²² EC, "Turkey 2018 Report: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions," Strasbourg, 17 April 2018, p. 85; and email from Muteber Öğreten, IMFT, 17 May 2016.

¹²³ Email from Muteber Öğreten, IMFT, 17 May 2016.

Mayın/ERW mağdurlarının iktisadi içerilmesine ilişkin herhangi bir istihdam programı bulunmamaktadır. Ancak mayın/ERW mağdurları ve onların ailelerine aylık ödeme yapılması, istihdam olanakları sunulması, girişimcilik desteği verilmesi, ücretsiz iş danışmanlığı ve kursları gibi özel ihtiyaçlara yönelik daha geniş hizmetler bulunmaktadır.¹²⁴

Mayından hayatta kalanlar, Bedensel Engelliler Spor Federasyonu'nun düzenlediği etkinliklere katılmışlardır.¹²⁵

Engelli insanların iktisadi ve sosyal yaşama katılımlarına ilişkin nicel ve ayrıntılandırılmış veri eksikliği bulunmaktadır.¹²⁶

Farklı konuları ortak kesen meseleler

2017 yılında İnsani Yardım Vakfı, İstanbul, Şanlıurfa ve Hatay'da üç Yüksek Teknolojili Protez Ortez Merkezi açmıştır. Bu merkezler, Suriyeli mültecilere ücretsiz olarak rehabilitasyon hizmetleri sunmaktadır.¹²⁷ 2018 yılı Haziran ayı itibarıyla, bu merkezler tarafından toplam 275 protez sağlanmıştır.¹²⁸ Bu merkezler ayrıca hastalara psikolojik destek sunmaktadır.¹²⁹

Dünya Sağlık Örgütü, Suriyeli mültecilere sağlık hizmeti sunmak konusunda Türkiye'nin ilgili kurumlarını desteklemektedir.¹³⁰ Ayrıca Suriyeli mültecilere, diğer mültecilere destek sunmaları konusunda eğitimler vermiştir.¹³¹ Ayrıca, mülteciler ve konuk eden topluluklara ruhsal ve psikososyal destek sağlamaları için Türk ve Suriyeli sağlık çalışanlarını eğitmiştir.¹³²

¹²⁴ Statement of Turkey, Mine Ban Treaty Intersessional Meetings, Geneva, 7 June 2018; and Mine Ban Treaty Article 7 Report (for calendar year 2017), Form H.

¹²⁵ Ibid.

¹²⁶ EC, "Turkey 2018 Report: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions," Strasbourg, 17 April 2018, p. 39.

¹²⁷ IHH, "Syria activity Report 2012-2018," Istanbul, July 2018, p. 30; and "Syrian refugees get prosthetic limbs in Turkey," *Hurriyet Daily News*, 31 October 2017.

¹²⁸ IHH, "Syria activity Report 2012-2018," Istanbul, July 2018, p. 30

¹²⁹ IHH, "Victims of war are given prosthetic limbs," 6 November 2017.

¹³⁰ WHO, "Health emergency response to the crisis in the Syrian Arab Republic: Annual Report 2017," 2018, p. 7.

¹³¹ Ibid., p. 5.

¹³² Ibid., pp. 46-47.

Mağdur Desteği Sunucuları ve Etkinlikleri

Kurum Adı	Etkinlik Adı
Government	
Genel Sağlık Sigortası Sistemi	Ortiz, protez ve tekerlekli sandalye saęlar
Gülhane Askeri Tıp Akademisi ve Türk Silahlı Kuvvetleri Rehabilitasyon ve Bakım Merkezi	Silahlar tarafından yaralanmış insanlara destek sunan özel hizmetler, yüksek nitelikte çalışmakta; rahabilitasyon; iktisadi ve sosyal içerme; psikolojik destek.
National	
İnsani Yardım Vakfı	Suriyeli mülteciler için fiziksel rehabilitasyon, 3D protez ve ortez cihazları, ¹³³ psikolojik destek ¹³⁴
International	
Mayınsız Bir Türkiye Girişimi	Hayatta kalan bireylere akran desteği, savunuculuk.

¹³³ IHH, "Syria activity Report 2012–2018," Istanbul, July 2018, p. 30; and "Syrian refugees get prosthetic limbs in Turkey," *Hurriyet Daily News*, 31 October 2017.

¹³⁴ IHH, "Victims of war are given prosthetic limbs," 6 November 2017.